# T083 TKL 1 (30) 1509 Luận Đại Trí Độ 11.Giải Thích Mười Dụ

*Tạng Luận (Linh Sơn Pháp Bảo)*

LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ

QUYEÅN 6

11-GIAÛI THÍCH MÖÔØI DUÏ

KINH: Hieåu roõ caùc phaùp nhö huyeãn, nhö soùng naéng, nhö traêng döôùi nöôùc, nhö hö khoâng, nhö thaønh Caøn-thaùt-baø, nhö moäng, nhö aûnh, nhö tieáng vang, nhö boùng trong göông, nhö hoùa. LUAÄN: AÁy laø möôøi thí duï ñeå giaûi thích phaùp Khoâng. 1- Nhö huyeãn. Hoûi: Neáu taát caû phaùp Khoâng ví nhö huyeãn thuaät, thì vì sao caùc phaùp laïi coù theå thaáy, coù theå nghe, coù theå ngöûi, coù theå neám, coù theå xuùc, coù theå bieát? Neáu thaät khoâng coù thì khoâng coù theå thaáy cho ñeán coù theå bieát? Laïi nöõa, neáu khoâng maø voïng kieán laø coù, theá vì sao khoâng thaáy tieáng, nghe saéc? Neáu heát thaåy ñeàu khoâng coù gì, theá vì sao coù caùi thaáy ñöôïc, coù caùi khoâng thaáy ñöôïc? Nhö moät ngoùn tay, moùng thöù nhaát khoâng, moùng thöù hai cuõng khoâng, theá taïi sao khoâng thaáy moùng thöù hai maø chæ thaáy moùng thöù nhaát? Vaäy cho bieát moùng thöù nhaát thaät coù neân coù theå thaáy, moùng thöù hai thaät khoâng neân khoâng theå thaáy? Ñaùp: Caùc phaùp töôùng tuy khoâng, cuõng coù phaân bieät coù theå thaáy vaø khoâng theå thaáy. Ví nhö Voi, Ngöïa huyeãn hoùa vaø caùc thöù khaùc tuy bieát noù khoâng thaät, nhöng saéc coù theå thaáy, tieáng coù theå nghe, ñoái vôùi saùu caên khoâng taïp loaïn. Caùc phaùp cuõng nhö vaäy, tuy khoâng maø coù theå thaáy, coù theå nghe, khoâng taïp loaïn. Nhö kinh Ñöùc Nöõ (Therisutra) thuyeát: Ñöùc Nöõ baïch Phaät raèng: “Baïch ñöùc Theá Toân! Nhö Voâ minh coù ôû beân trong chaêng?” Phaät noùi: “Khoâng phaûi”. - “Baïch, coù ôû beân ngoaøi chaêng?” - “Khoâng.” - ”Baïch, coù ôû beân trong beân ngoaøi chaêng?”

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 6 359

- “Khoâng.” - “Baïch Theá Toân! Voâ minh aáy töø ñôøi tröôùc maø ñeán chaêng?” - “Khoâng”. - “Baïch, töø ñôøi naøy ñeán ñôøi sau chaêng?” - “Khoâng.” - “Baïch, Voâ

minh aáy coù sanh coù dieät chaêng?" - "Khoâng." - "Baïch Theá Toân! Coù moät phaùp nhaát ñònh coù thaät taùnh goïi laø Voâ minh chaêng?" - "Khoâng." Baáy giôø Ñöùc Nöõ laïi baïch Phaät: "Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu Voâ minh khoâng ôû trong khoâng ôû ngoaøi; cuõng khoâng ôû trong ôû ngoaøi; khoâng töø ñôøi tröôùc ñeán ñôøi nay, töø ñôøi nay ñeán ñôøi sau; cuõng khoâng coù taùnh chôn thaät; vaäy sao noùi töø Voâ minh laøm duyeân maø coù Haønh cho ñeán caùc khoå taäp? Baïch Theá Toân! Ví nhö coù caây, neáu khoâng coù goác laøm sao sanh coïng, ñoát, caønh, laù, hoa, quaû ñöôïc?". Phaät noùi: "Caùc phaùp töôùng tuy khoâng, nhöng vì keû phaøm phu voâ vaên voâ trí ñoái vôùi caùc phaùp sanh ñuû thöù phieàn naõo, do phieàn naõo laøm nhaân duyeân taïo nghieäp thaân khaåu yù, do nghieäp laøm nhaân taùc thaønh thaân ñôøi sau, do thaân laøm nhaân duyeân maø thoï khoå thoï vui. ÔÛ trong ñoù, khoâng coù phieàn naõo taïo taùc thaät söï, cuõng khoâng coù thaân khaåu yù nghieäp, cuõng khoâng coù keû thoï khoå thoï vui, ví nhö huyeãn sö huyeãn laøm ra caùc vaät, yù ngöôi nghó sao? Caùc vaät huyeãn aáy coù ôû beân trong chaêng?" - "Baïch Theá Toân, khoâng phaûi." - "Coù ôû beân ngoaøi chaêng?" - "Baïch Theá Toân, khoâng." - "Coù ôû beân trong beân ngoaøi chaêng?" - "Baïch, khoâng." - "Töø ñôøi tröôùc ñeán ñôøi nay, töø ñôøi nay ñeán ñôøi sau chaêng?" - "Baïch, khoâng." - "Caùc vaät huyeãn coù sanh coù dieät chaêng?" - "Baïch, khoâng." - "Thaät coù moät phaùp goïi laø vaät huyeãn chaêng?" - "Baïch, khoâng." Phaät noùi: "Ngöôi coù thaáy coù nghe kyõ nhaïc do huyeãn thuaät laøm ra chaêng?" - "Baïch, con cuõng coù nghe coù thaáy." Phaät hoûi Ñöùc Nöõ: "Neáu huyeãn thuaät khoâng, doái traù, khoâng thaät; laøm sao töø huyeãn thuaät laøm ra kyõ nhaïc?".

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 6 360

Ñöùc Nöõ baïch Phaät: "Baïch Theá Toân! Huyeãn töôùng aáy laø nhö vaäy, tuy voán khoâng coù caên baûn, maø vaãn coù theå nghe, thaáy". Phaät noùi: "Voâ minh cuõng nhö vaäy, tuy khoâng coù ôû beân trong, khoâng ôû beân ngoaøi, khoâng coù ôû beân trong beân ngoaøi, khoâng töø ñôøi tröôùc ñeán ñôøi nay, töø ñôøi nay ñeán ñôøi sau, khoâng coù thaät taùnh, khoâng coù sanh dieät, nhöng Voâ minh laøm nhaân duyeân maø coù caùc Haønh sanh, cho ñeán caùc khoå taäp hôïp. Nhö khi huyeãn döùt thì vaät huyeãn cuõng döùt. Voâ minh cuõng vaäy, Voâ minh heát thì Haønh cuõng heát, cho ñeán caùc Khoå vaø Taäp cuõng heát". Laïi nöõa, thí duï veà huyeãn laø chæ cho chuùng sanh hay raèng heát thaûy phaùp Höõu vi laø troáng khoâng, khoâng beàn chaéc. Nhö noùi: caùc Haønh nhö huyeãn, doái gaït treû con, heä thuoäc vaøo nhaân duyeân, khoâng töï taïi, khoâng truï laâu. Theá cho neân noùi caùc Boà-taùt bieát caùc phaùp nhö huyeãn. 1- Nhö raùng naéng: Raùng naéng laø khi maët trôøi chieáu vaøo buïi traàn do gioù thoåi ñoäng, thaáy nhö soùng naéng giöõa ñoàng hoang, ngöôøi voâ trí troâng thaáy baûo ñoù laø nöôùc, töôùng nam töôùng nöõ cuõng vaäy. AÙnh maët trôøi cuûa kieát söû phieàn naõo chieáu vaøo buïi traàn caùc Haønh do gioù taø öùc nieäm thoåi leân, xoay chuyeån trong ñoàng hoang sanh töû. Ngöôøi khoâng coù trí tueä cho ñoù laø moät töôùng, laø nam, laø nöõ. Theá goïi laø nhö raùng naéng. Laïi nöõa, neáu ôû xa troâng thaáy raùng naéng töôûng laø nöôùc, ñeán gaàn khoâng coù töôùng nöôùc. Ngöôøi voâ trí cuõng nhö theá. Neáu xa rôøi Thaùnh phaùp, khoâng

bieát lyù Voâ ngaõ, khoâng bieát caùc phaùp khoâng, thì vôùi phaùp aám, giôùi, nhaäp taùnh khoâng, sanh ra töôùng ngöôøi, töôùng nam, töôùng nöõ. Neáu gaàn guõi Thaùnh phaùp thì bieát thaät töôùng caùc phaùp, baáy giôø caùc thöù voïng töôûng hö cuoáng tröø saïch. Theá neân noùi caùc Boà-taùt bieát caùc phaùp nhö raùng naéng. 2- Nhö traêng döôùi nöôùc: Thí nhö traêng thaät ôû giöõa hö khoâng maø aûnh hieän döôùi nöôùc. Traêng thaät phaùp töôùng ôû giöõa hö khoâng cuûa nhö phaùp taùnh, thaät teá, maø trong nöôùc taâm cuûa ngöôøi phaøm laïi hieän ra töôùng ngaõ, ngaõ sôû. Theá neân goïi laø nhö traêng döôùi nöôùc. Laïi nöõa, nhö treû con thaáy traêng döôùi nöôùc, vui möøng muoán naém laáy, ngöôøi lôùn thaáy vaäy thì cöôøi. Ngöôøi voâ trí cuõng nhö theá, do thaân kieán maø thaáy coù töï ngaõ, do khoâng coù thaät trí maø thaáy ñuû thöù phaùp, thaáy roài hoan hyû muoán naém laáy caùc töôùng: Töôùng nam, töôùng nöõ v.v... Caùc Thaùnh nhaân ñaéc ñaïo thì cöôøi, nhö keä noùi: Nhö traêng döôùi nöôùc, nöôùc trong naéng. Trong moäng ñöôïc tieàn, cheát caàu soáng. Neáu ai thaät muoán ñöôïc nhö vaäy, Laø keû ngu si bò Thaùnh cöôøi. Laïi nöõa, nhö trong nöôùc ñöùng laëng troâng thaáy boùng traêng, khuaáy



nöôùc leân thì khoâng thaáy nöõa. Trong nöôùc taâm voâ minh, ñöùng laëng thaáy coù boùng töï ngaõ vaø caùc kieát söû kieâu maïn. Duøng gaäy trí tueä chôn thaät khuaáy nöôùc taâm leân thì khoâng coøn thaáy boùng caùc kieát söû, töï ngaõ nöõa. Vì theá neân noùi caùc Boà-taùt bieát caùc phaùp nhö traêng döôùi nöôùc. 3- Nhö hö khoâng: Chæ coù danh maø khoâng coù thaät phaùp, hö khoâng chaúng phaûi laø phaùp coù theå thaáy, nhìn ôû xa, do nhaõn quan maø thaáy thaønh maøu xanh baïc. Caùc phaùp cuõng nhö theá, roãng khoâng, khoâng coù gì, do xa rôøi thaät trí tueä voâ laäu, boû thaät töôùng neân thaáy bæ, ngaõ, nam, nöõ, nhaø cöûa, thaønh quaùch, caùc thöù taïp vaät, taâm ñaém vaøo, nhö treû con ngöûa xem trôøi xanh, cho laø coù saéc thaät, coù ngöôøi bay leân thaät xa thì hoaøn toaøn khoâng thaáy gì, chæ vì nhìn xa, baûo laø saéc xanh. Caùc phaùp cuõng nhö theá, vì theá neân noùi laø nhö hö khoâng. Laïi nöõa, nhö hö khoâng taùnh thöôøng thanh tònh nhöng vì khí u aùm maø cho laø baát tònh. Caùc phaùp cuõng nhö theá, taùnh thöôøng thanh tònh, vì daâm duïc, saân nhueá che aùm maø cho laø baát tònh, nhö keä noùi: Nhö trôøi muøa haï, saám chôùp möa, Maây môø che khuaát khoâng trong saùng. Phaøm phu voâ trí cuõng nhö theá, Caùc thöù phieàn naõo thöôøng che taâm. Nhö maët trôøi moïc veà muøa ñoâng, Thöôøng bò hoân khí, tuyeát che aùm. Tuy ñöôïc Sô quaû vaø Nhò quaû. Coøn bò duïc nhieãm laøm che laáp. Hoaëc nhö maët trôøi moïc muøa xuaân, Thöôøng bò boùng maây laøm u aùm, Tuy lìa duïc nhieãm ñöôïc Tam quaû, Si, maïn dö taøn coøn che taâm. Hoaëc nhö maët trôøi thu khoâng maây, Cuõng nhö bieån caû nöôùc thanh tònh, Vieäc laøm ñaõ xong taâm voâ laäu, La-haùn ñöôïc thanh tònh nhö vaäy. Laïi nöõa, hö khoâng khoâng coù ñoaïn ñaàu, ñoaïn giöõa, ñoaïn cuoái; caùc phaùp cuõng nhö vaäy. Laïi nöõa, nhö trong kinh Ñaïi thöøa, Phaät noùi vôùi Tu-boà-ñeà: Hö khoâng khoâng ñôøi tröôùc, cuõng khoâng ñôøi giöõa, cuõng khoâng ñôøi sau; caùc phaùp cuõng nhö vaäy. Kinh kia, ñöôïc noùi roäng trong ñoù. Theá neân noùi caùc phaùp nhö hö khoâng. Hoûi: Hö khoâng thaät coù phaùp. Vì sao? Vì neáu hö khoâng khoâng thaät

phaùp thì caùc ñoäng taùc ñöa leân, haï xuoáng, ñeán, ñi, co duoãi, ra, vaøo v.v... cuõng khoâng coù, vì khoâng coù choã ñeå chuyeån ñoäng? Ñaùp: Neáu phaùp hö khoâng thaät coù, thì hö khoâng phaûi coù choã truù. Vì sao? Vì khoâng coù choã truù thì khoâng coù phaùp. Neáu hö khoâng truù trong loã troáng, aáy laø hö khoâng truù trong hö khoâng, vì vaäy khoâng phaûi truù trong loã troáng. Neáu ôû trong vaät ñaëc, maø vaät ñaëc chaúng phaûi laø hö khoâng, thì khoâng theå truù ñöôïc, vì noù khoâng dung naïp. Laïi nöõa, oâng noùi choã truù laø hö khoâng, nhö trong vaùch ñaù ñaëc khoâng coù choã truù. Neáu khoâng coù choã truù thì khoâng coù hö khoâng. Vì hö khoâng khoâng coù choã truù, cho neân khoâng coù hö khoâng. Vì voâ töôùng neân khoâng coù hö khoâng. Caùc phaùp moãi moãi ñeàu coù töôùng, vì töôùng coù neân bieát coù phaùp; nhö töôùng cöùng cuûa ñaát, töôùng öôùt cuûa nöôùc, töôùng noùng cuûa löûa, töôùng ñoäng cuûa gioù, töôùng bieát cuûa thöùc, töôùng hieåu cuûa tueä, töôùng sanh töû cuûa theá gian, töôùng vónh dieät cuûa Nieát-baøn; coøn hö khoâng khoâng coù töôùng cho neân khoâng. Hoûi: Hö khoâng coù töôùng, oâng khoâng bieát neân noùi laø khoâng. Choã khoâng coù saéc töôùng aáy laø töôùng cuûa hö khoâng. Ñaùp: Khoâng phaûi! Khoâng saéc töôùng, aáy goïi laø phaù tröø saéc, khoâng coøn phaùp gì khaùc, nhö ñeøn taét; vì theá neân khoâng coù töôùng hö khoâng. Laïi nöõa, phaùp hö khoâng aáy khoâng coù. Vì sao? Vì oâng nhaân nôi saéc maø noùi choã khoâng saéc töôùng laø töôùng hö khoâng. Neáu vaäy khi saéc töôùng chöa sanh thì khoâng coù töôùng hö khoâng. Laïi nöõa, oâng cho saéc laø phaùp voâ thöôøng, hö khoâng laø phaùp thöôøng, vaäy khi saéc töôùng chöa sanh phaûi tröôùc coù phaùp hö khoâng, vì laø thöôøng coù. Neáu saéc töôùng chöa coù, thì khoâng coù choã voâ saéc; neáu khoâng coù choã voâ saéc, thì khoâng coù töôùng hö khoâng. Neáu khoâng coù töôùng thì khoâng phaùp, vì vaäy neân hö khoâng chæ coù danh maø khoâng coù thaät. Caùc phaùp cuõng nhö theá, chæ coù giaû danh maø khoâng thaät. Vì theá neân noùi caùc Boà-taùt bieát caùc phaùp nhö hö khoâng. 4- Nhö tieáng vang: ÔÛ trong nuùi saâu, hang heïp, khe cuøng, maø coù tieáng noùi, tieáng ñaùnh ñaäp, töø tieáng ñoù maø coù tieáng doäi laïi, goïi laø tieáng vang. Keû voâ trí cho laø coù tieáng ngöôøi noùi, ngöôøi trí thì suy nghó tieáng ñoù khoâng phaûi laø tieáng ngöôøi phaùt ra maø chæ do tieáng xuùc chaïm neân coù vang doäi laïi. Tieáng vang khoâng thaät maø coù theå löøa doái loã tai. Nhö ngöôøi khi saép muoán noùi thì trong mieäng coù gioù teân laø Öu-ñaø-na, noù trôû vaøo ñeán ruùn, xuùc chaïm ruùn coù tieáng vang phaùt ra, khi tieáng vang phaùt ra xuùc chaïm baûy choã roài lui laïi, aáy laø ngoân ngöõ, nhö keä noùi: Gioù teân Öu-ñaø-na



Chaïm ruùn roài ñi leân, Gioù aáy chaïm baûy choã: Gaùy, lôïi raêng, raêng moâi. Löôõi, coå hoïng vaø ngöïc, Trong aáy phaùt lôøi noùi, Ngöôøi ngu khoâng hieåu theá, Meâ ñaém khôûi saân si. Ngöôøi baäc trung coù trí, Khoâng saân cuõng khoâng ñaém, Cuõng laïi khoâng ngu si, Chæ tuøy caùc phaùp töôùng. Cong, thaúng vaø co duoãi Ñi, laïi hieän ngöõ ngoân, Ñeàu khoâng coù taùc giaû, Vieäc aáy laø huyeãn ö? Hay laø

ngöôøi goã maùy, Hay laø vieäc trong moäng, Hay bò beänh noùng buoàn, Coù hay laø khoâng coù? Vieäc aáy ai bieát ñöôïc? Ngöôøi xöông aáy gaân buoäc, Maø phaùt ra tieáng noùi, Nhö vaøng loûng vaøo nöôùc. Vì theá neân noùi caùc Boà-taùt bieát caùc phaùp nhö tieáng vang. 5- Nhö thaønh Caøn-thaùt-baø: Khi maët trôøi môùi moïc, thaáy caùc cöûa thaønh, laàu gaùc, cung ñieän coù ngöôøi ñi ra ñi vaøo, maët trôøi caøng leân cao noù bieán maát. Thaønh aáy chæ coù theå maét troâng thaáy maø khoâng coù thaät, aáy goïi laø thaønh Caøn-thaùt-baø. Coù ngöôøi töø tröôùc chöa thaáy thaønh Caøn-thaùt-baø, saùng sôùm nhìn höôùng Ñoâng thaáy noù, yù cho laø thaät vui, chaïy mau ñeán ñoù, caøng gaàn caøng maát, maët trôøi leân cao thì noù bieán maát. Luùc raát ñoùi khaùt saàu muoän, thaáy khí noùng boác leân chaïy nhaûy nhö soùng naéng, cho ñoù laø nöôùc, chaïy mau ñeán ñoù, ñeán gaàn thì bieán maát, meät nhoïc cuøng cöïc, khi ñi ñeán trong hang heïp nuùi cuøng, caû keâu than khoùc, nghe coù tieáng doäi laïi cho laø coù cö daân, tìm kieám heát söùc meät maø khoâng thaáy, suy nghó roài töï ngoä, taâm mong öôùc theøm khaùt lieàn laëng döùt. Ngöôøi voâ trí cuõng nhö theá, ôû trong aám, giôùi, nhaäp, khoâng thaät maø thaáy töï ngaõ vaø caùc phaùp, taâm ñaém tröôùc tham daâm, saân haän, chaïy cuoàng khaép nôi caàu vui töï maõn, ñieân ñaûo doái traù, cuøng cöïc aùo naõo. Neáu laáy trí tueä bieát khoâng thaät ngaõ khoâng thaät



phaùp, baáy giôø ñieân ñaûo mô öôùc chaám döùt. Laïi nöõa, thaønh Caøn-thaùt-baø chaúng phaûi thaønh, taâm ngöôøi töôûng laø thaønh. Phaøm phu cuõng nhö vaäy, chaúng phaûi thaân töôûng laø thaân, chaúng phaûi taâm töôûng laø taâm. Hoûi: Moät vieäc cuõng ñuû bieát, sao duøng nhieàu ví duï laøm gì? Ñaùp: Tröôùc toâi ñaõ ñaùp, phaùp Ma-ha-dieãn nhö nöôùc trong bieån caû, goàm heát taát caû caùc phaùp. Ma-ha-dieãn coù nhieàu nhaân duyeân neân neâu nhieàu ví duï, khoâng loãi gì. Laïi nöõa, Boà-taùt vì lôïi trí saâu xa, ñuû caùc phaùp moân, caùc nhaân duyeân, caùc thí duï, hoaïi dieät caùc phaùp, vì ngöôøi maø giaû thuyeát neân caàn nhieàu thí duï. Laïi nöõa, trong heát thaûy phaùp Thanh-vaên, khoâng coù thí duï thaønh Caøn-thaùt-baø, chæ coù caùc thí duï veà voâ thöôøng nhö: Saéc nhö boït nöôùc, thoï nhö boùng nöôùc, töôûng nhö soùng naéng, haønh nhö caây chuoái, thöùc nhö huyeãn vaø thí duï veà Khoâng trong kinh HuyeànVoõng; vì thí duï veà thaønh Caøn-thaùt-baø coù khaùc neân noùi trong ñaây. Hoûi: Trong phaùp Thanh-vaên laáy thaønh thí duï thaân, sao trong ñaây noùi thí duï thaønh Caøn-thaùt-baø? Ñaùp: Trong phaùp Thanh-vaên, thaønh laø ñeå thí duï cho caùc duyeân laø thaät coù, chæ thaønh laø giaû danh; coøn thaønh Caøn-thaùt-baø, chính caùc duyeân cuõng khoâng coù, nhö voøng löûa quay chæ meâ hoaëc maét ngöôøi. Trong phaùp Thanh-vaên, vì ñeå phaù voâ ngaõ neân laáy thaønh thí duï. Coøn trong ñaây Boà-taùt lôïi caên thaâm nhaäp trong caùc phaùp Khoâng, neân laáy thaønh Caøn-thaùt-baø ñeå thí duï; vì vaäy neân noùi nhö thaønh Caøn-thaùt-baø. 7- Nhö moäng: Nhö trong moäng khoâng coù söï thaät maø thaáy coù thaät, khi thöùc daäy môùi bieát khoâng, trôû laïi töï cöôøi mình. Ngöôøi cuõng nhö vaäy, ôû trong söùc nguû cuûa caùc kieát söû, thaät khoâng coù maø vaãn aùi tröôùc, khi ñöôïc ñaïo giaùc ngoä, môùi bieát laø khoâng thaät, cuõng laïi töï cöôøi mình; vì

vaäy neân noùi nhö moäng. Laïi nöõa, moäng laø do söùc nguû, khoâng coù phaùp maø thaáy laø coù. Ngöôøi cuõng nhö vaäy, do söùc nguû cuûa voâ minh, caùc thöù khoâng coù maø thaáy coù, naøo laø ngaõ, ngaõ sôû, nam nöõ v.v... Laïi nöõa, trong moäng khoâng coù vieäc vui möøng maø möøng, khoâng coù vieäc giaän maø giaän, khoâng coù vieäc sôï maø sôï. Chuùng sanh trong ba coõi cuõng nhö vaäy, vì söùc nguû cuûa voâ minh neân khoâng ñaùng giaän maø giaän, khoâng ñaùng möøng maø möøng, khoâng ñaùng sôï maø sôï. Laïi nöõa, moäng coù naêm thöù: Trong thaân khoâng ñieàu hoøa, hoaëc nhieät khí nhieàu, thì phaàn nhieàu moäng thaáy löûa, thaáy saéc vaøng, ñoû; hoaëc laõnh



khí nhieàu, thì phaàn nhieàu moäng thaáy nöôùc, thaáy saéc traéng; hoaëc phong khí nhieàu, thì phaàn nhieàu moäng thaáy bay, thaáy saéc ñen; hoaëc thöôøng nhôù töôûng suy nghó nhöõng vieäc töøng nghe thaáy, thì hay moäng thaáy vieäc aáy; hoaëc do thieân Ñeá-thích muoán laøm cho moäng ñeå ñöôïc khieán thaáy vieäc vò lai. Naêm thöù moäng aáy ñeàu khoâng coù thaät maø voïng thaáy coù. Ngöôøi cuõng nhö vaäy, chuùng sanh trong naêm ñöôøng, vì nhaân duyeân cuûa löïc thaân kieán neân thaáy boán thöù ngaõ: Saéc aám laø ngaõ, saéc laø ngaõ sôû, saéc ôû trong ngaõ, ngaõ ôû trong saéc. Gioáng nhö saéc, thoï, töôûng, haønh, thöùc cuõng nhö vaäy. Boán nhaân naêm thaønh hai möôi caùch chaáp ngaõ. Khi ñaéc ñaïo thaät tri tueä giaùc ngoä roài, thì bieát khoâng thaät. Hoûi: Khoâng neân noùi moäng khoâng coù thaät. Vì sao? Thöùc taâm coù ñuû nhaân duyeân môùi sanh, taâm thöùc trong moäng coù caùc thöù duyeân, neáu khoâng coù duyeân aáy thì laøm sao sanh thöùc? Ñaùp: Khoâng phaûi! Khoâng theå thaáy maø thaáy; nhö trong moäng thaáy ngöôøi treân ñaàu coù söøng, hoaëc moäng thaáy thaân mình bay giöõa hö khoâng, nhöng ngöôøi thaät khoâng coù söøng, cuõng khoâng bay; theá neân khoâng thaät. Hoûi: Thaät coù ñaàu ngöôøi, ôû nôi khaùc cuõng thaät coù söøng, vì taâm meâ laàm maø thaáy treân ñaàu ngöôøi coù söøng. Thaät coù hö khoâng, cuõng thaät coù vaät bay, vì taâm meâ laàm maø töï thaáy thaân mình bay, chöù chaúng phaûi khoâng thaät? Ñaùp: Tuy thaät coù ngöôøi coù ñaàu, tuy thaät coù söøng, nhöng thaáy ngöôøi treân ñaàu coù moïc söøng, ñoù laø voïng kieán. Hoûi: Theá giôùi roäng lôùn do nhaân duyeân ñôøi tröôùc maø coù nhieàu loaïi baát ñoàng, hoaëc coù theá giôùi khaùc, coù ngöôøi ñaàu moïc söøng, hoaëc moät tay moät chaân, coù ngöôøi cao moät thöôùc, coù ngöôøi cao chín thöôùc, vaäy ngöôøi coù söøng, coù gì laø kyø quaùi? Ñaùp: Neáu ôû theá giôùi khaùc maø coù söøng, coù theå vaäy, nhöng moäng thaáy nhöõng ngöôøi ñöôïc bieát ôû theá giôùi naøy coù söøng, thì khoâng theå ñöôïc. Laïi nöõa, neáu coù ngöôøi moäng thaáy ranh giôùi cuûa hö khoâng, cuûa phöông höôùng, cuûa thôøi gian; caùc vieäc aáy laøm sao coù thaät? Vì choã naøo laïi khoâng coù hö khoâng, khoâng coù phöông höôùng, khoâng coù thôøi gian? Vì vaäy trong moäng khoâng maø thaáy coù. Treân kia oâng vöøa noùi khoâng coù duyeân laøm sao sanh thöùc? Tuy khoâng coù duyeân cuûa naêm traàn, nhöng do nieäm löïc tö duy chuyeån thaønh phaùp duyeân sanh. Hoaëc ngöôøi nghe noùi coù hai ñaàu, do lôøi noùi ñoù maø sanh töôûng töôïng. Trong moäng khoâng maø thaáy coù cuõng nhö theá. Caùc phaùp cuõng vaäy, caùc phaùp

tuy khoâng maø coù theå thaáy, coù theå nghe, coù theå bieát, nhö keä noùi:

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 6 366

Nhö moäng, nhö huyeãn, Nhö Caøn-thaùt-baø, Taát caû caùc phaùp, Cuõng ñeàu nhö theá. Vì vaäy neân noùi caùc Boà-taùt bieát caùc phaùp nhö moäng. 8- Nhö aûnh: AÛnh chæ coù theå thaáy maø khoâng theå naém baét. Caùc phaùp cuõng nhö vaäy, nhaõn caên v.v... thaáy, nghe, giaùc tri, nhöng thaät khoâng coù, nhö keä noùi: AÁy thaät heát tueä, Khaép nôi chaúng naém, Nhö ñoáng löûa lôùn, Cuõng khoâng theå ñuïng, Phaùp khoâng theå thoï. Cuõng khoâng neân thoï. Laïi nöõa, nhö aûnh, khi coù aùnh saùng doïi thì hieän, khoâng doïi thì khoâng coù. Caùc phieàn naõo kieát söû ngaên aùnh saùng chaùnh kieán, thì coù aûnh ngaõ töôùng, phaùp töôùng hieän ra. Laïi nöõa, nhö aûnh, ngöôøi ñi thì ñi, ngöôøi ñoäng thì ñoäng, ngöôøi ñöùng thì ñöùng. AÛnh nghieäp thieän aùc cuõng nhö vaäy, khi ñôøi sau ñi cuõng ñi, khi ñôøi naøy ôû cuõng ôû, quaû baùo khoâng döùt; khi toäi hay phöôùc chín muoài thì hieän ra, nhö keä noùi: Giöõa khoâng cuõng ñi theo, Trong nuùi ñaù cuõng theo, Döôùi loøng ñaát cuõng theo, Trong bieån nöôùc cuõng vaøo, Nôi nôi thöôøng theo doõi, Nghieäp aûnh khoâng lìa nhau. Vì vaäy neân noùi caùc phaùp nhö aûnh. Laïi nöõa, nhö aûnh khoâng thaät maø tìm caàu thaät, khoâng ñöôïc. Heát thaûy phaùp cuõng nhö vaäy, khoâng, khoâng thaät coù. Hoûi: AÛnh khoâng, khoâng coù thaät, vieäc aáy khoâng phaûi vaäy. Vì sao? Vì A-tyø-ñaøm noùi: “Theá naøo goïi laø saéc nhaäp? Xanh, vaøng, ñoû, traéng, ñen, xanh nhaït, tía, aùnh saùng, minh, aûnh v.v... vaø ba thöù taùc saéc nôi thaân nghieäp; aáy goïi laø saéc nhaäp coù theå thaáy”, vì sao oâng noùi khoâng? Laïi nöõa, thaät coù aûnh, vì coù nhaân duyeân. Nhaân laø caây, duyeân laø aùnh saùng, hai vieäc aáy hoïp laïi coù aûnh hieän ra, sao noùi laø khoâng ñöôïc? Neáu khoâng coù aûnh, caùc phaùp do nhaân duyeân maø coù cuõng ñeàu neân laø khoâng. Laïi nöõa, aûnh aáy, saéc coù theå thaáy: daøi, ngaén, lôùn, nhoû, thoâ, teá, cong,

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 6 367

thaúng, hình ñoäng aûnh cuõng ñoäng, söï aáy ñeàu thaáy roõ; vì theá cho neân coù aûnh? Ñaùp: AÛnh thaät khoâng, khoâng coù, oâng cho raèng trong A-tyø-ñaøm noùi coù, ñoù laø ngöôøi giaûi thích nghóa A-tyø-ñaøm noùi nhö vaäy; thuyeát moät thöù phaùp moân, maø ngöôøi khoâng theå hoäi ñöôïc yù aáy, neân chaáp cho laø thaät. Nhö trong Tyø-baø-sa coù thuyeát noùi vi traàn raát nhoû, khoâng theå phaù, khoâng theå ñoát, aáy laø thöôøng coù. Laïi coù thuyeát noùi thaät coù phaùp ôû trong ba ñôøi, töø trong vò lai ra ñeán hieän taïi, töø hieän taïi vaøo quaù khöù, khoâng bò maát, aáy laø thöôøng. Laïi coù thuyeát noùi caùc phaùp höõu vi, sanh dieät ñoåi môùi maõi khoâng ngöøng. Neáu nhö vaäy, thì laø töôùng cuûa ñoaïn dieät. Vì sao? Vì tröôùc coù nay khoâng. Nhö vaäy ñuû caùc thöù dò thuyeát, traùi ngöôïc lôøi Phaät, khoâng theå daãn lôøi aáy laøm chöùng. Nay aûnh khaùc vôùi saéc phaùp, saéc phaùp sanh ra taát caû höông, vò, xuùc v.v... aûnh thôøi khoâng vaäy; aáy laø chaúng phaûi coù. Nhö bình, do hai caên bieát ñöôïc, laø nhaõn caên vaø thaân caên; aûnh neáu coù cuõng phaûi do hai caên bieát, nhöng maø khoâng coù chuyeän ñoù. Vì theá aûnh chaúng phaûi laø thaät vaäy, chæ laø phaùp löøa doái con maét. Nhö caàm que löûa quay

nhanh thaønh voøng, voøng aáy chaúng phaûi thaät. Neáu aûnh laø vaät coù thaät, thì lyù ñaùng coù theå phaù, coù theå dieät, nhöng neáu hình khoâng dieät thì aûnh khoâng bao giôø dieät, vì theá neân khoâng. Laïi nöõa, aûnh leä thuoäc hình, khoâng töï taïi neân khoâng, tuy khoâng maø taâm sanh maét thaáy; vì vaäy neân noùi caùc phaùp nhö aûnh. 9- Nhö boùng trong göông: Nhö boùng trong göông, chaúng phaûi do göông laøm ra, chaúng phaûi do maët laøm ra, chaúng phaûi do ngöôøi caàm göông laøm ra, cuõng chaúng phaûi töï nhieân laøm ra, cuõng chaúng phaûi khoâng nhaân duyeân. Vì sao khoâng phaûi do göông laøm ra? Neáu maët chöa soi ñeán, göông khoâng coù boùng; vì vaäy neân khoâng phaûi do göông laøm ra. Sao khoâng phaûi do maët laøm ra? Vì khoâng göông thì khoâng coù boùng. Sao khoâng phaûi do ngöôøi caàm göông laøm ra? Vì khoâng göông, khoâng maët thì khoâng coù boùng. Sao khoâng phaûi töï nhieân laøm ra? Neáu chöa coù göông, chöa coù maët thì khoâng coù boùng, boùng phaûi ñôïi göông ñôïi maët môùi coù, neân chaúng phaûi do töï nhieân laøm ra. Sao khoâng phaûi khoâng nhaân duyeân? Neáu khoâng do nhaân duyeân thì phaûi thöôøng coù, neáu thöôøng coù, thì hoaëc töø göông töø maët ra, lyù ñaùng coù maët xuaát hieän; vì vaäy neân chaúng phaûi khoâng nhaân duyeân.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 6 368

Caùc phaùp cuõng nhö vaäy, chaúng phaûi töï taïo taùc, chaúng phaûi tha taïo taùc, chaúng phaûi cuøng taïo taùc, chaúng phaûi khoâng nhaân duyeân. Theá naøo laø chaúng phaûi töï taïo taùc? Vì ngaõ laø baát khaû ñaéc, vì heát thaûy phaùp do nhaân duyeân sanh, khoâng ñöôïc töï taïi; vì caùc phaùp ñeàu thuoäc nhaân duyeân neân chaúng phaûi töï taïo taùc. Sao chaúng phaûi laø tha taïo taùc? Vì töï ñaõ khoâng coù thì tha cuõng khoâng, neáu laø tha taùc thì maát hieäu löïc cuûa toäi phöôùc. Tha taùc coù hai thöù, hoaëc thieän hoaëc baát thieän. Neáu thieän thì leõ neân cho taát caû ñeàu vui, neáu baát thieän thì leõ neân cho taát caû ñeàu khoå; neáu khoå laïc laãn loän, thì vì nhaân duyeân gì maø cho laïc, vì nhaân duyeân gì maø cho khoå. Neáu caû hai cuøng taïo thì coù hai loãi laø töï vaø tha. Neáu khoâng coù nhaân duyeân sanh khoå vui, thì ngöôøi leõ neân thöôøng vui, lìa heát thaûy khoå. Neáu khoâng coù nhaân duyeân thì ngöôøi khoâng neân taïo nhaân vui, töø nhaân khoå. Heát thaûy caùc phaùp quyeát chaéc coù nhaân duyeân, vì ngu si neân khoâng bieát. Ví nhö ngöôøi töø nôi caây tìm löûa, töø nôi ñaát tìm nöôùc, töø nôi quaït tìm gioù, caùc loaïi nhö vaäy ñeàu coù nhaân duyeân. Khoå laïc aáy do nhaân duyeân hoøa hôïp sanh. Nghieäp ñôøi tröôùc laø nhaân, ñôøi nay haønh ñoäng toát, hoaëc haønh ñoäng taø vaïy laø duyeân, töø ñoù maø coù khoå vui. Caùc nhaân duyeân khoå laïc aáy, muoán tìm caùi thaät, thì khoâng coù ngöôøi laøm, khoâng coù ngöôøi chòu. Laø khoâng, nhöng naêm aám laøm ra, laø khoâng, nhöng naêm aám chòu. Ngöôøi voâ trí ñöôïc vui thì taâm tham daâm, aùi tröôùc, bò khoå thì sanh saân nhueá. Khi vui aáy dieät, laïi muoán tìm cho ñöôïc. Nhö treû con thaáy boùng trong göông, taâm vui möøng aùi tröôùc, boùng maát thì ñaäp göông maø tìm; ngöôøi trí cheâ cöôøi. Maát vui laïi caàu, cuõng nhö vaäy, cuõng bò Thaùnh nhaân ñaéc ñaïo cheâ cöôøi; vì vaäy neân noùi caùc phaùp nhö boùng trong göông. Laïi nöõa, boùng trong göông thaät khoâng, khoâng sanh khoâng dieät, löøa doái maét ngöôøi. Heát thaûy caùc phaùp cuõng nhö vaäy, laø khoâng, khoâng

thaät, khoâng sanh khoâng dieät, löøa doái con maét keû phaøm phu. Hoûi: Boùng trong göông töø nhaân duyeân maø coù: Coù maët, coù göông, coù ngöôøi caàm göông, coù aùnh saùng, caùc söï aáy hoøa hôïp maø coù boùng. Nhaân boùng aáy maø sanh lo, möøng, cuõng laøm nhaân, cuõng laøm quaû roõ raøng, côù sao noùi thaät khoâng, khoâng sanh khoâng dieät? Ñaùp: Phaùp töø nhaân duyeân sanh, khoâng ñöôïc töï taïi, neân khoâng. Neáu phaùp thaät coù thì khoâng neân töø nhaân duyeân sanh. Vì sao? Neáu trong nhaân duyeân, tröôùc ñaõ coù phaùp, thì nhaân duyeân thaønh voâ duïng, neáu trong nhaân duyeân, tröôùc khoâng coù phaùp, thì nhaân duyeân cuõng thaønh voâ duïng. Thí nhö trong söõa, neáu tröôùc ñaõ coù laïc (kem) thì söõa khoâng phaûi laø nhaân duyeân cuûa laïc, vì laïc ñaõ coù tröôùc. Neáu tröôùc khoâng coù laïc, nhö trong nöôùc



khoâng coù laïc, thì söõa aáy cuõng khoâng phaûi laø nhaân cuûa laïc. Neáu khoâng nhaân maø coù laïc, sao trong nöôùc khoâng sanh laïc? Neáu söõa laø nhaân duyeân cuûa laïc, söõa cuõng khoâng töï taïi, noù cuõng töø nhaân duyeân sanh. Söõa töø boø maø coù, boø töø coû, nöôùc maø coù, nhö theá, khoâng coù giôùi haïn, ñeàu coù nhaân duyeân. Vì vaäy, quaû trong nhaân duyeân khoâng ñöôïc noùi laø coù, khoâng ñöôïc noùi laø khoâng, khoâng ñöôïc noùi laø vöøa coù vöøa khoâng, khoâng ñöôïc noùi laø chaúng coù chaúng khoâng. Caùc phaùp töø nhaân duyeân sanh, khoâng töï taùnh, nhö boùng trong göông, nhö keä noùi: Neáu phaùp nhaân duyeân sanh, Phaùp aáy, taùnh thaät khoâng, Neáu phaùp aáy chaúng khoâng, Khoâng töø nhaân duyeân coù. Thí nhö boùng trong göông, Chaúng göông cuõng chaúng maët, Cuõng chaúng ngöôøi caàm göông, Chaúng töï, chaúng voâ nhaân. Chaúng coù cuõng chaúng khoâng, Cuõng laïi chaúng coù khoâng. Lôøi aáy cuõng khoâng nhaän, Nhö vaäy laø Trung ñaïo. Vì vaäy neân noùi caùc phaùp nhö boùng trong göông. 10- Nhö hoùa: Möôøi boán taâm bieán hoùa: Sô thieàn coù hai laø Duïc giôùi vaø Sô thieàn; Nhò thieàn coù ba laø Duïc giôùi, Sô thieàn vaø Nhò thieàn; Tam thieàn coù boán laø Duïc giôùi, Sô thieàn, Nhò thieàn, Tam thieàn; Töù thieàn coù naêm laø Duïc giôùi, Sô thieàn, Nhò thieàn, Tam thieàn, Töù thieàn. AÁy laø möôøi boán taâm bieán hoùa laøm thaønh taùm thöù bieán hoùa: 1- Coù theå laøm nhoû cho ñeán vi traàn; 2- Coù theå laøm lôùn cho ñeán khaép ñaày hö khoâng; 3- Coù theå laøm nheï cho ñeán nhö loâng hoàng; 4- Coù theå töï taïi, lôùn laøm nhoû, daøi laøm ngaén, ñuû thöù nhö vaäy; 5- Coù chuû löïc; 6- Coù theå ñi ñeán xa; 7- Coù theå chuyeån ñoäng ñaát; 8- Tuøy yù muoán ñeàu laøm ñöôïc, moät thaân coù theå thaønh nhieàu thaân, nhieàu thaân coù theå laøm moät, ñi qua vaùch ñaù, ñi treân nöôùc, ñaïp hö khoâng, tay rôø maët traêng maët trôøi; coù theå chuyeån töù ñaïi, ñaát thaønh nöôùc, nöôùc thaønh ñaát, löûa thaønh gioù, gioù thaønh löûa, ñaù thaønh vaøng, vaøng thaønh ñaù. Söï bieán hoùa aáy laïi coù boán thöù: 1- Caùc caây thuoác, baûo vaät ôû Duïc giôùi do huyeãn thuaät coù theå bieán hoùa ra caùc vaät. 2- Caùc ngöôøi coù thaàn thoâng coù theå bieán hoùa ra caùc vaät. 3-Trôøi, roàng, quyû thaàn ñöôïc naêng löïc cuûa sanh baùo coù theå bieán hoùa ra caùc vaät. 4- Sanh baùo ôû coõi Saéc, do naêng löïc tu ñònh coù theå bieán hoùa ra caùc vaät.

Nhö ngöôøi bieán hoùa, khoâng coù sanh, giaø, beänh, cheát, khoâng khoå, khoâng vui, khaùc vôùi ngöôøi thöôøng vì vaäy neân khoâng, khoâng thaät. Heát thaûy phaùp cuõng nhö vaäy, ñeàu khoâng sanh, truï, dieät; vì vaäy neân noùi caùc phaùp nhö bieán hoùa. Laïi nöõa, vaät bieán hoùa tröôùc khoâng coù nhaát ñònh, chæ do taâm sanh, neân coù taïo taùc, ñeàu khoâng coù thaät. Nhaân cuûa thaân cuõng nhö vaäy, voán khoâng sôû nhaân, chæ töø taâm ñôøi tröôùc sanh thaân ñôøi nay, ñeàu khoâng coù thaät; vì vaäy neân noùi caùc phaùp nhö bieán hoùa. Neáu nhö taâm bieán hoùa dieät, thì vaät bieán hoùa cuõng dieät. Caùc phaùp cuõng nhö vaäy, nhaân duyeân dieät thì quaû cuõng dieät, khoâng töï taïi. Nhö söï bieán hoùa, tuy thaät khoâng maø coù theå khieán chuùng sanh sanh öu khoå, saân nhueá, hyû laïc, si hoaëc. Caùc phaùp cuõng nhö vaäy, tuy khoâng, khoâng thaät, vaãn coù theå khieán chuùng sanh khôûi taâm hoan hyû, saân nhueá, öu khoå v.v... vì vaäy neân noùi caùc phaùp nhö bieán hoùa. Laïi nöõa, nhö phaùp töø bieán hoùa sanh, khoâng ñoaïn ñaàu, ñoaïn giöõa, ñoaïn cuoái. Caùc phaùp cuõng nhö vaäy, nhö bieán hoùa, khi sanh khoâng töø ñaâu ñeán, khi dieät khoâng ñi veà ñaâu; caùc phaùp cuõng nhö vaäy. Laïi nöõa, nhö töôùng bieán hoùa, thanh tònh nhö hö khoâng, khoâng bò nhieãm tröôùc, khoâng bò toäi phöôùc laøm baån. Caùc phaùp cuõng nhö vaäy, nhö phaùp taùnh nhö nhö, nhö thaät teá, töï nhieân thöôøng tònh, thí nhö boán soâng lôùn cuûa Dieâm-phuø-ñeà, moät soâng coù naêm traêm soâng nhoû phuï thuoäc. Trong nöôùc aáy ñuû thöù baát tònh, nhöng khi chaûy vaøo bieån, taát caû ñeàu thanh tònh. Hoûi: Khoâng theå noùi söï bieán hoùa laø khoâng. Vì sao? Taâm bieán hoùa cuõng töø tu ñònh maø ñaéc, töø taâm aáy laøm ra caùc thöù bieán hoùa, hoaëc ngöôøi hoaëc phaùp. Söï bieán hoùa ñoù coù nhaân coù quaû, taïi sao khoâng? Ñaùp: Nhö ñaõ ñaùp ôû ñoaïn noùi veà aûnh, ñaây seõ ñaùp theâm. Nhaân duyeân aáy, tuy coù maø quaû bieán hoùa thì khoâng, nhö mieäng noùi "khoâng coù gì caû", tuy coù taâm sanh mieäng noùi, song khoâng theå vì coù taâm coù mieäng maø caâu noùi "khoâng coù gì caû" trôû thaønh coù. Hoaëc noùi coù ñaàu thöù hai, tay thöù ba, tuy töø taâm sanh mieäng noùi, song khoâng theå vì theá maø noùi coù ñaàu, coù tay aáy thaät. Nhö Phaät thuyeát: "Quaùn voâ sanh, töø höõu sanh maø ñöôïc giaûi tho- aùt, nöông voâ vi, töø höõu vi maø ñöôïc giaûi thoaùt". Tuy quaùn phaùp voâ sanh laø khoâng, nhöng noù coù theå laøm nhaân duyeân, voâ vi cuõng vaäy. Bieán hoùa tuy khoâng, cuõng coù theå laøm nhaân duyeân maø sanh taâm. Cuõng nhö huyeãn, raùng naéng v.v... chín thí duï tuy khoâng maø coù theå sanh caùc taâm. Laïi nöõa, söï bieán hoùa khoâng theå tìm thaáy trong saùu nhaân boán duyeân. Khoâng töông öùng vôùi trong saùu nhaân boán duyeân aáy neân khoâng. Laïi nöõa, khoâng, khoâng phaûi vì khoâng thaáy neân khoâng, maø vì noù



khoâng coù thaät duïng neân noùi khoâng. Vì vaäy neân noùi caùc phaùp nhö bieán hoùa. Hoûi: Neáu caùc phaùp ñeàu khoâng nhö möôøi thí duï, vì sao chæ laáy möôøi söï laøm thí duï, khoâng laáy nuùi, soâng, vaùch, ñaù laøm thí duï? Ñaùp: Caùc phaùp

tuy khoâng maø coù phaân bieät. Coù thöù khoâng khoù hieåu, coù thöù khoâng deã hieåu. Nay laáy thöù khoâng deã hieåu ñeå thí duï cho thöù khoâng khoù hieåu. Laïi nöõa, caùc phaùp coù hai thöù: Coù choã taâm ñaém tröôùc, coù choã taâm khoâng ñaém tröôùc. Nay laáy choã taâm khoâng ñaém tröôùc ñeå giaûi choã taâm ñaém tröôùc. Hoûi: Sao möôøi thí duï aáy laø choã taâm khoâng ñaém tröôùc? Ñaùp: Möôøi thí duï aáy khoâng tröôøng cöûu, deã sanh deã dieät; vì vaäy laø choã taâm khoâng ñaém tröôùc. Laïi nöõa, coù ngöôøi chæ bieát möôøi thí duï, laø phaùp löøa doái tai maét maø khoâng bieát caùc phaùp ñeàu khoâng, neân laáy noù ñeå laøm thí duï caùc phaùp. Neáu coù ngöôøi ñoái vôùi möôøi thí duï sanh taâm ñaém tröôùc, khoâng hieåu roõ caùc thöù naïn luaän, cho ñoù laø coù, thì möôøi thí duï aáy thaønh voâ duïng, haø taát phaûi noùi caùc phaùp moân khaùc. Hoûi: Neáu caùc phaùp ñeàu khoâng, chaúng sanh chaúng dieät, thì möôøi thí duï aáy v.v... vaø caùc thí duï, caùc nhaân duyeân, luaän nghò, toâi ñeàu ñaõ bieát laø khoâng. Neáu caùc phaùp ñeàu khoâng, thì khoâng neân noùi thí duï; neáu noùi thí duï, aáy chaúng laø khoâng? Ñaùp: Toâi noùi khoâng laø ñeå phaù caùc phaùp höõu. Nay nhöõng lôøi aáy noùi ra aáy neáu raèng coù, thì tröôùc ñaây ñaõ phaù; neáu laø khoâng, thì khoâng neân naïn. Cuõng nhö vò Tyø-kheo chaáp söï ñöa tay leân xöôùng: “Ñaïi chuùng taát caû im laëng”. AÁy laø duøng laáy tieáng ngaên tieáng, chaúng phaûi tìm tieáng. Vì vaäy, tuy noùi caùc phaùp khoâng, chaúng sanh chaúng dieät, laø vì thöông xoùt chuùng sanh, tuy noùi, maø chaúng phaûi coù; vì vaäy neân noùi caùc phaùp nhö bieán hoùa. KINH: Ñöôïc voâ ngaïi, khoâng sôï haõi. LUAÄN: Trong caùc nhaân duyeân, naêm aám, möôøi taùm giôùi, möôøi hai nhaäp, taâm voâ ngaïi, voâ taän, voâ dieät, aáy laø voâ ngaïi khoâng sôï haõi. Hoûi: Nhö tröôùc noùi caùc Boà-taùt ôû giöõa voâ löôïng chuùng khoâng sôï haõi, nay vì sao laïi noùi voâ ngaïi khoâng sôï haõi? Ñaùp: Tröôùc noùi nhaân duyeân khoâng sôï haõi, nay noùi quaû khoâng sôï haõi. ÔÛ giöõa ñaïi chuùng cho ñeán chuùng Boà-taùt noùi phaùp khoâng cuøng taän, luaän nghò khoâng döùt, taâm khoâng nghi nan; vì ñaõ ñöôïc voâ ngaïi, khoâng sôï haõi. Laïi nöõa, nhö tröôùc noùi ôû giöõa voâ löôïng chuùng khoâng sôï haõi, maø khoâng bieát do löïc gì neân khoâng sôï haõi; vì vaäy neân laïi noùi tieáp khoâng sôï



haõi laø do ñöôïc löïc voâ ngaïi. Hoûi: Neáu caùc Boà-taùt cuõng coù voâ ngaïi, khoâng sôï haõi, vaäy Phaät vôùi Boà-taùt coù gì khaùc? Ñaùp: Nhö toâi noùi ôû tröôùc, caùc Boà-taùt töï coù löïc khoâng sôï haõi, neân ôû giöõa caùc phaùp khoâng sôï haõi, chöù khoâng phaûi ôû giöõa Phaät khoâng sôï haõi. Laïi nöõa, phaùp voâ ngaïi coù hai thöù: Moät laø khaép moïi nôi, hai laø khoâng khaép moïi nôi. Nhö vaøo moät kinh thö cho ñeán vaøo traêm ngaøn kinh thö voâ ngaïi, hoaëc vaøo trong moät chuùng, hoaëc vaøo trong traêm ngaøn chuùng khoâng sôï haõi. Caùc Boà-taùt cuõng nhö vaäy, ôû trong trí tueä voâ ngaïi, chöù khoâng phaûi ôû trong trí tueä Phaät. Nhö luùc Phaät quaêng chieác baùt giöõa hö khoâng, naêm traêm ngaøn A-la-haùn vaø Di-laëc caùc Boà-taùt ñeàu khoâng laáy ñöôïc. Caùc Boà-taùt cuõng nhö vaäy, trong töï löïc thì voâ ngaïi, maø trong trí tueä cuûa Phaät thì coù ngaïi, vì vaäy neân noùi caùc Boà-taùt ñöôïc voâ ngaïi, khoâng sôï haõi. KINH: Khaép bieát taâm haønh chuùng sanh ñi veà ñaâu, duøng trí vi

dieäu maø ñoä thoaùt. LUAÄN: Hoûi: Theá naøo khaép bieát taâm haønh chuùng sanh? Ñaùp: Bieát taâm chuùng sanh ñi ñeán nôi naøo trong caùc phaùp, nhö aùnh saùng maët trôøi khaép chieáu, Boà-taùt khaép bieát choã xu höôùng cuûa taâm haønh chuùng sanh maø giaùo hoaù, raèng heát thaûy chuùng sanh xu höôùng coù hai, moät laø taâm thöôøng ñi tìm vui, hai laø trí tueä phaân bieät, bieát ñöôïc toát xaáu. Ngöôi chôù ñi theo taâm aùi tröôùc, maø neân ñi theo trí tueä, neân töï traùch taâm mình: "Ngöôi voâ soá kieáp laïi ñaây, taäp hoïp caùc nghieäp taïp nhieãm, khoâng bieát nhaøm ñuû, maø chæ dong ruoåi theo khoaùi laïc theá gian, khoâng bieát laø khoå. Ngöôi khoâng thaáy theá gian khoaùi laïc maø gaây ra hoaïnh khoå, thoï sanh trong naêm ñöôøng, ñeàu do taâm taïo, ñaâu phaûi ai khieán vaäy. Ngöôi nhö voi cuoàng, daãm ñaïp taøn haïi, khoâng bò moùc caâu cheá ngöï, ai ñieàu phuïc ngöôi. Neáu ñöôïc ñieàu phuïc hay, thì xa lìa ñaïi khoå ôû ñôøi. Neân bieát ôû trong thai baát tònh, khoå aùch gioáng nhö ñòa nguïc. Ñaõ sanh ra ôû ñôøi, giaø, beänh, cheát, khoå, öu bi muoân moái. Neáu sanh leân trôøi, seõ bò ñoïa laïc trôû laïi. Ba coõi khoâng an, ngöôi vì sao maø vui ñaém?" Quôû traùch taâm mình nhö theá, theà khoâng chaïy theo, aáy laø Boà-taùt bieát taâm haønh cuûa chuùng sanh. Hoûi: Theá naøo goïi laø duøng trí tueä vi dieäu maø ñoä thoaùt? Trong ñaây theá naøo goïi laø trí tueä vi dieäu? Theá naøo goïi trí tueä thoâ thieån? Ñaùp: Xaûo tueä cuûa theá gian, aáy goïi laø trí tueä thoâ thieån. Thöïc haønh boá thí, trí giôùi, thieàn ñònh, goïi laø trí tueä vi dieäu. Laïi nöõa, trí cuûa boá thí laø trí tueä thoâ thieån; trí cuûa giôùi, ñònh goïi laø trí tueä vi dieäu. Laïi nöõa, trí cuûa giôùi, ñònh laø trí tueä thoâ thieån; trí cuûa thieàn ñònh goïi laø trí tueä vi dieäu. Laïi nöõa, trí cuûa thieàn ñònh laø trí tueä thoâ thieån.

Khoâng chaáp vaøo thieàn ñònh goïi laø trí tueä vi dieäu. Laïi nöõa, thuû caùc phaùp töôùng laø trí tueä thoâ thieån; ñoái vôùi caùc phaùp töôùng khoâng thuû khoâng xaû, goïi laø trí tueä vi dieäu. Laïi nöõa, phaù voâ minh caùc phieàn naõo, ñöôïc caùc phaùp töôùng, aáy laø trí tueä thoâ thieån; nhaäp vaøo nhö phaùp töôùng, cuõng nhö vaøng roøng khoâng toån khoâng maát, cuõng nhö kim-cöông khoâng phaù khoâng hoaïi, laïi nhö hö khoâng khoâng nhieãm khoâng tröôùc, aáy goïi laø trí tueä vi dieäu. Voâ löôïng trí tueä nhö vaäy, caùc Boà-taùt töï ñöôïc, laïi giaùo hoaù chuùng sanh; vì vaäy neân noùi caùc Boà-taùt bieát choã ñeán cuûa taâm haønh chuùng sanh, duøng trí tueä vi dieäu maø ñoä thoaùt. ----------o0o---------

*Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.*